

tenia 20 cases. Cobla pop: «*Montortal*: quatre cases i un hostal» (*AlcM*).

ETIM. Aquella variant donada per SSiv. potser indica que algú hi ha volgut veure un cpt. del NP (arag., pallarès etc.) *Artal*. En principi no era un supòsit inversemblant; en *E.T.C.* I, 147 jo mateix li posava un vague diagnòstic de NP germànic.

I en nota de llavors em plantejava la qüestió de si podia venir d'*Artal* de Foces, que prengué part en la conquesta de València, i a qui Jaume I confià el poblament de llocs de l'Horta (segons *GGRV*, 893, el d'Alcàsser); en tot cas era nom de cavallers afavorits per ell arran de la conquesta, car consta l'absolució d'un «*Artallo* de Orto» de reclamacions en els comptes de vendes de Gallinera i Alcalà (MtzFdo. *DocVal.* ACA1, 1028), el qual, però, no sembla que pugui ser pseudònim d'*Artal* de Foces. El cas és, però, que no hi ha cap prova de connexió d'aquell gran senyor amb aquest humil llogaret. I notem que el fet que el nom ja estigui consolidat en els anys de la Conquesta (docs. de 1269 i 1273), tot i ser lloc humil, ha de convertir aquest escepticisme en negació; tampoc hi deu creure *AlcM*.

Però tampoc podem creure en el que ells suggereixen, a causa de les superficials aparences romàniques: un MONS *HORTALIS seria inaudit en la toponímia de pertot; també ho és un adjectiu *HORTALIS no documentat en llatí; i fins un col·lectiu HORTALE fóra cosa ben insòlita: i no existeix en romànic.¹ Altrament hi faltaria lligam sintàctic.

Crec, doncs, que és un arabisme dissimulat —com ho són el 90% dels noms de pobles de la Ribera— tal com *Montaurner*, *Montitxelvo* (mig àrab, mig mossàrab), *Vila-moncarro*, el *Montnegre* de Tibi, *Montserrat d'Alcalà* i tants d'altres.

ETIM. Segurament un participi del verb *tarattal* o *tarattal*. (hi ha variant amb *t* i amb *ð*). Dozy (*Suppl.* II, 37), en efecte, troba el part. *mutartala* amb el significat «bledo» (fr. *blette*) en *PAlc.*, que en dóna també el col·lectiu *mutartal* (115b16).

Si anem al fons, comprenem que es tracta d'un significat concretat des del de «accumulatio», que *RMa.* registra per a *taratal*, i per a *mutartal*, participi del verb *taratal*, amb variant *tarfar* «accumulare» (pp. 135 i 225); també en Dozy (*Suppl.* I, 36-37). Es tracta, doncs, d'un amuntegament, sigui de terretes, que és on es fan els blets, sigui de detritus i minerals: car també ens consta el derivat *tarfir* definit «dépôt terreux» i «dépôt salin du vin» (o sigui el «tartrà», Dozy). En un mot, *Montortal* deurà el seu nom al turonet veí, amb el sentit de 'amuntegament de terres' o anàleg.

Encara que *mutartal*, segons la norma clàssica, s'accentués a la síl·laba *tar* (com ho fa fins *PAlc*) és sabut que el vulgar hispànic accentuava la *a* última (com demostro, amb molts exs., a prop. de *moharrache*,

en *DCEC* III, 213a41ss.); entremig de les emfàtiques *fi rla fatba* sonava *â*, per tant *motârtâl*; en fi, aquest es canvià en *Montortal* alhora per propagació de la nasalitat (com en *monjàvena*, *mangerra*, *DECat*, *Vila-moncarro*, *Moncàtil* etc.) i la influència dels NLL en *Mont*.

També es podria pensar en una altra etimologia àrabica: car hi ha un verb parònim *tarattal* que *RMa* registra en el sentit de «legere cum nutu» ('gesticulant'), p. 454; el verb *rattal* és «psalmodier, chanter (dans les églises)» (en Boqtor i Humbert), *rattâl* «chantre» en Boqtor i en el Nowairi, *murattal* «chanteur dans l'église», *tartâl* «chant d'église» etc.) Dozy I, 509: en forma *v* segons la contracció hispànica aquest verb prenia la forma *atrattal* (*RMa.*), i *tarattal* també es registra a Algèria, si bé en una acc. derivada en un altre sentit, «articulation des voyelles et signes orthographiques» Beaussier.

En efecte, el participi actiu d'aquesta paraula seria *mutarâtil*, bon nom per a un xantre o un alfaquí de mesquita; i com que l'hispanoàrab confonia la forma del participi actiu amb la del passiu, en *-al*, i n'accentuava la final, podríem arribar també a la base *mutrattâl*; que, en pendre aquella *n* espúria, hauria traslladat la *r* a fi de síl·laba, perquè l'àrab no admet grups de tres consonants. Explicació, però, no sols més complicada, sinó ben poc versemblant en l'aspecte semàntic: fins si hi hagués un alfaquí-xantre, amb mesquita, en un llogaret tan poc important, valdria com a NP, no per al NL.

Quedem-nos, doncs, amb la primera.

¹ No silenci el nom d'un «Mascarosio de *Ortals*», que figura en un doc. de 1277 p.p. Soldevila (*Pere el Gran* I, 2ª part, 104). Però qui sap d'on seria aquest exòtic personatge.

Montorton, V. *Mont-rodon* *Montot*, V. *Montalt* *Montou*, V. *Tou Montpaità*, V. *Peita Montpalà*, V. *Palà Montpalau*, V. *Palà i Palau*

40

MONTPAÓ

Nom de diversos poblats, i cognom ben conegut, 45 escrit també *Montpeó*, *Montpó*, *Mompó*.

1. Poble antic, desaparegut, que, situat en un tossal, es trobava al Sud de Cervera, dins el terme, avui mun., de Sant Pere dels Arquells (Segarra), a la ribera d'Andara. Actualment hi ha una partida amb aquest nom, dins el terme de Cervera, justament en el sector que confrontava amb l'antic poble de Montpaó.¹

DOC. ANT. 1060: «vindimus vobis pecia I --- infra terminos de Cervera in monte Pavon» (CCandi, *Misc. Hist.* II, 8), i en un altre document, de 1066, hom parla d'un alou «infra terminos de Ceruera siue de monte pavoni» (ib.); 1131: *monte Pavoni* (*MarcaH*,